

## ליד ים סתוי

לִיד יָם סְתוּי שֶׁהָחַל מִתְרַגֵּל  
אֶת זְרָמֵי כּוֹחוֹת הַחֶרֶף הָאֲדִירִים  
הֵי הָאוֹר לְמַעַרְבוֹלוֹת בְּרֶסֶס הַמְּלוּחַ, בְּתֵהֳלוֹכוֹת עֲנָנִים.

עַל אֶחָד מִסְפָּסֵי הַטִּיִּלָּת  
מִוֵּל הֶרֶק הָעֵמוֹק שֶׁמֵּאַחֲרֵי הָאֶפֶק  
קוֹרָא בְּחֹר בְּפִהֶנֶד גִּיטָה —  
נָעַר וְנָעֶרָה, צִיצִיּוֹת שֶׁל צֶהוֹב פֶּאֱנָקִי בְּשַׁעֲרָם,  
קוֹרָאִים אֶל חֲבוּקָם הָאֲרָעִי,  
עוֹכְרִים בְּרוּחַ, מִסְתַּכְּלִים לְאַחֹר.

פֶּמָה גּוֹפּוֹת שְׁחוּמִים מִמְנַמְנִים עַל מַגְבוֹת  
הַחֹל הֶרֶף הֵלַח שֶׁמִּתְחַת,  
גֶּרְגְּרִי זְכוּכִית כְּבוֹיָה,  
מִתְיַדֵּד עִם גּוֹפֶס הַנֶּרְפָּה,  
מִנִּיחַ מְנוּחָה.

נָעֲרֵי הַגְּלִשְׁנִים מִתְגוֹדְדִים,  
לְחִים, חֲשׂוֹפֵי טוֹרְסוֹ, מִדְּמָמִים קְלוֹת,  
מִתְנַשְּׁמִים מִתְמַרְוֵינֵיהֶם בְּגָלִים,  
נִעְלָמִים בָּאֵר.

וְעוֹכֵר פּוֹשֵׁי צָנוּם —  
טְרַנְזִיסְטוֹר עֹנֵק עַל כְּתָפוֹ  
וּבִידֵיו מַצְלֵמָה מְשַׁכְּלֶלֶת עֲדָשׁוֹת  
גָּלִים מְרִטִּיכִים אֶת נַעְלָיו.

הַחֶרֶף קְרוֹב, הַשְׁקוֹף הַזוֹהָר הוֹכֵס.

## קוסמים

הַקּוֹסְמִים הֵיוּ שְׁנַיִם:  
שְׁחֹר שַׁעַר, צִלְכִּים שְׁנַיִם עַל חֹזֶהוּ  
וְעֵינָיו עֵינֵי קְדוֹשׁ,  
וּבְהִיר שַׁעַר, פָּנֵי נֶמֶר מֵאַחֲרֵי פָּנָיו.

בְּמוֹעֶדוֹן הַגְּדוֹל שֶׁל לֹאס וְגֵאָס  
מְשֻׁלוֹ בְּחִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וְקִטְנוֹת —  
בָּאֲרִי, בְּכַרְדְּלָס, בִּיּוֹנִים וּשְׁפָנִים —  
וְרָדֵי בְּצוּמָח וּבְמִינְרָלִי;  
כְּשֶׁהִנִּיפוּ יָד נִגְלוּ בְּעֵמֶק הַבִּימָה  
מִפְּלִים קוֹצְפִים בֵּין סִלְעִים וְיַעְרוֹת;  
וְאֶף נִעְרוֹת כְּשֶׁפּוֹ בִּנְקָל —  
דְּקָרוֹן בְּתִרְבוֹת וְלֹא פִּצְעוֹ  
נִסְרוּ בְּגוֹפֶן וְלֹא חִלְקוּ  
וְנָעֶרָה נִמְרִית גִּלְגְּלוּ בְּנֶמֶר וְחֹזֶר;  
בְּרִצּוֹתָם גִּדְּלוּ וְקִטְנוּ  
וּבְרִצּוֹתָם נִעְלָמוּ בְּחִפְצִים  
קִטְנִים בְּהֶרְבֵּה מְגוּפָם, שֶׁנִּעְלָמוּ אֶף הֵם,  
וְרַחְפוֹ בְּאֵיּוֹר בִּישִׁיבַת הַלּוּטוֹס  
חֲנֻקִּים מִכַּח הַמְּשִׁיבָה  
וְלִעֵינֵי הַצּוֹפִים נִכְנָסוּ לְמִצִּיאוֹת הַמֶּרְאָה.

שׁוֹב וְשׁוֹב אִמְרוּ:  
"אֲנוּ מְצִיגִים בְּפִנְיָם תַּעֲתוּעִים וְאַשְׁלִיּוֹת",  
אֶף הָאֶפֶשֶׁר שֶׁלֹּא לְחַשֵּׁד  
כִּי כְּשֶׁפִּים שֶׁל מֶמֶשׁ פָּעִלוּ  
וְהִפְתָּ כָּל-יֹצֵר וְכָל-הַזֶּה  
פָּעַל דְּרָכָם כְּדָרְכּוֹ.

עַל כָּל חוֹק מִחוּקֵי הָאֲזוּדָה, הוּא רוֹצַח אֶת אֲבִיו, מִנְסָה לְהִרְגוֹ אֶת אִשְׁתּוֹ, שׁוֹכֵב  
עִם חֲמוֹתוֹ וְכָלל הַנְּרָאָה גַּם אֶחָתוֹ. הוּא שְׁקָרָן, רִמָּאִי, שְׁטוֹף כְּזִימָה וְרוֹצַח.  
הוּא שְׁחָצָן, חֲמָדָן, בּוֹגְדָנִי, כְּפוֹי טוֹבָה וְאֵין סִיג לְרַבְרַבְנוּתוֹ. אֵין הוּא גַם  
שׁוֹכֵה-לֵב, מְקַסִּים בְּחֻזּוֹתוֹ וּבְתַעֲלוּלָיו, נִסְחָף בְּשִׁירָה וּבְמַחְלוֹ, וּבְשַׁעָה שֶׁהוּא  
מַחְלוֹל בְּמַגְבַּעְתּוֹ הַנוּצָצָה, כָּל חֻזּוֹתוֹ מִפְּגִינָה זְלוּזָה בְּמוֹסַכְמוֹת. עַל אֵף הִיּוֹתוֹ  
מִפְּלָצָתִי, הוּא חָבִיב בְּתַמִּימָתוֹ, וְכָלל הָאֲזוּדָה הוּא מַעֲוֵר עֶצֶר כָּל אִימָת  
שֶׁהוּא מוֹעֵד וּבְתַסְכוּלוֹ מְזִיל דְּמַעוֹת שְׁלִישׁ. הוּא מְגַלֵּם לֹא כָּל סֶפֶק מָה  
שֶׁהָאֲזוּדָה הִיוּ רוֹצִים לְהִיּוֹת, אֲלֵמָלָה הֵהָרֵגֵל וְחוּקֵי הַמוֹסָר, הַעוֹצְרִים בַּעֲדָם.  
הַשּׁוּרָה עוֹשֶׂה-לְהֵטִים אֶפְרִיקָנִי זֶה עִם בֶּן מִינּוּ מִקֶּרֶב הָאִינְדִּיאָנִים שֶׁל וִינְבָאגוֹ,  
אוֹתוֹ "אִישׁ תַּחְבוּלוֹת" הַמְּסַרֵּב לְקַבֵּל כָּל אַחֲרִיּוֹת עַל מַעֲשָׂיו (אֵף שֶׁהוּא מֵאוֹלָף  
בְּמַקְצָת) וְאִשֶּׁר מַעֲוֵר "צַחוֹק מֵהוֹל בְּאִימָה". אֶחָד מִבְּנֵי וִינְבָאגוֹ הַזִּקְנִים  
וְהַשְּׁמֵרִים אָמַר עָלָיו כְּדִבְרֵים הַבָּאִים:

"אִמָּת שִׁידוֹ בִּיצַעָה פִּשְׁעִים לְרוֹב, וְאֵף עַל פִּי כֵן הוּא נָקִי מַעוֹן, כִּי בְּדַמּוֹתוֹ  
מִתְגַּשְׁמֶת הָעֲרוּבָה לְקִיּוּמָה שֶׁל הָאָרֶץ לְעוֹלָם וְעַד בְּצִיּוֹנָה הַנוֹכַחִי, כִּי דָבָר לֹא  
יִפֹּר אֶת תַּפְקוּדָה הַנּוֹאֶת, כִּי אֲנָשִׁים מַחִים, וְגוֹנָבִים, גְּבָרִים מִתְעַלְלִים בְּנָשִׁים  
וּבְנֵי הָאָדָם חַיִּים, כְּשֶׁהֵם עֲצִלִּים וּבּוֹגְדָנִים, וְלִמְרוֹת כֵּן, הוּא מַעוֹלָם לֹא נִיחַל  
מִלְחָמָה. הוּא נִדָּד עַל פְּנֵי הָעוֹלָם וְאֵבֶה אֶת כָּל הַדְּבָרִים כּוֹלֵם. לְכוֹלֵם קְרָא  
אֲחִי, וְאֵף עַל פִּי כֵן, הַכֹּל הַתַּעֲלָלוֹ בּוֹ."

עוֹשֶׂה-הִלְהֵטִים הוּא דְמוּת מִיּוֹתִי, אֵךְ הִלְצָן מַעֲנִיק לוֹ חִיּוּנוֹת אֲנוּשִׁית. בֵּין  
הָאִינְדִּיאָנִים שֶׁל דָּאקוּטָה, כָּל עוֹד חֹדֶשׁ הוּא הִלְצָן, הַתְּנַהּגוֹתוֹ כָּל-כּוֹלָה  
בְּהִיפּוֹךְ, הוּא מְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן סְגִינָהוֹר, רוֹכֵב עַל סוֹסוֹ אַחֲרוּנִית וְעוֹשֶׂה הַכֹּל  
בְּהִיפּוֹךְ. רּוֹאִים אוֹתוֹ כְּמַשְׁעֵשֶׁע אֵךְ גַּם כִּירָאֵת כְּבוֹד מְסוּיֶמֶת, כִּיּוֹן שֶׁהוּא  
נִתְפַּשׁ כְּמִיצָג אֶת הַכְּפִילוֹת, הַנִּתְפַּשֶׁת עַל יְדֵי הָאִינְדִּיאָנִים כְּאֶחָד מֵעִיקְרֵי  
הַחַיִּים."

לִיצִנִים אִינְדִּיאָנִים אֵלֶּה מַעֲוֵרִים לֹא רַק צַחוֹק, אֲלֵא גַם אִימָה. בְּקֶרֶב הַנִּבְאָהוּ,  
"בְּשַׁעָה שֶׁהֵם מִתְקַרְבִּים, חִיּוֹכֵי הַנָּשִׁים וְהַיִּלְדִּים מִשְׁתַּנִּים עַד מֵהִרָה לְהַבְעַת  
הַפֶּתַח מֵהוֹלָה בְּפֶחֶד". בְּקֶרֶב הַקּוּוִּקְיוּטִל (Kwakiutl) מֵאֲמִינִים, כִּי הַרְקִדְנִים  
הַשּׁוֹטִים הִיוּ מַעוֹרְבִים בְּמַעֲשֵׂי הַלְצָה כֹּה פְּרוּעִים, עַד שֶׁלְעִיתִים גַּם הִרְגוּ בְּנֵי  
אָדָם בְּמַהֲלָכָם. "כָּל הִלְצִנִּים נִהְיִים מַחְרוֹת מֵלֵאָה, הַחֹל בְּקוֹנְטְרִיאָס  
(Contraues) מִן הַשִּׁיאַן (Cheyenne) וְעַד לְנִיּוּיִקְיִי (neweekwe) שֶׁל הַזּוּנִי  
(Junii). כְּמִטְרָה לְלַעֲגֵם מִשְׁמָשִׁים הֵן הֵם עֲצָמָם וְהֵן אַחֲרִים. אֵךְ חִיצִי לַעֲגֵם  
מוֹפְנִים בְּאוֹתָהּ מִידָה עֲצָמָה כְּלָפִי רּוֹפְאֵי הָאֵלִיל וְכָלפִי רְשׁוּיּוֹת דְּתִיּוֹת אַחֲרוֹת  
לְמִינִיהֶן." לִיצִן הַנִּבְאָהוּ נוֹטֵל חֵלֶק בְּטָקְס רִצְיָנִי בְּשִׁימּוֹ לְלַעַג אֶת הַתַּחְבוּלוֹת  
הַנִּקְטוֹת, בַּחֲשָׁפוֹ אֶת תַּפְנוֹת הַכְּמָרִים, בְּעוֹרָרוֹ מֵהוּמָה רַבְתִּי בְּמַעֲלֵלֵי צַחוֹק  
וְלַעַג. לְקִרְאָת סוֹף הַמָּאָה הַתַּשְׁעִי-עֶשְׂרִי נִמְצָאוּ לִיצִנֵי הַפּוֹאֲבָלוֹ "שׁוֹתִים שֶׁתֵּן  
מִמִּיכָלִים וְכָדִים שִׁשְׁמִשׁוּ כְּסִירֵי לִילָה בְּעִלְיוֹת-הַגֶּג וְלִעוֹסִים צוּאָה וּזְבָל". בְּכָל  
צָפוֹן אַמְרִיקָה סִמְרִטוּסִים מִשְׁמָשִׁים כְּמַלְבוּשֵׁי שֶׁל הִלְצָן. תַּכּוּפּוֹת פּוֹשֵׁט  
הִלְצִן יָדוֹ לְנִדְבַת מִזּוֹן, וּבְמִידָת הַצּוֹרֵךְ גַּם גּוֹנֵב אוֹתוֹ, אֵף כִּי אִישׁ אִינוֹ מוֹנַע  
מִמֶּנּוּ לִיטוֹל מָה שֶׁלָּבוֹ חִפֵּץ. הֵם אֵלִימִים לֹא פַחוֹת בְּעֵינֵינִי מִן, שְׁעִלִּיהֶם אִינֵם  
חֲדָלִים לְלַהֵג, לְשִׁיר וְלִהְתַּבְּדַח. אֶת מִינִיּוֹתָם הֵם מְצִיגִים לְרֹאוּהוּ. קוֹדֵם  
שֶׁהִמְסִיּוֹנִים מִנְעוּ זֹאת בַּעֲדָם, הִרְכִּיבוּ הִלְצִנִּים לַעֲצָמָם אֲבָרֵי מִין עֲנֻקִּים  
וּתַכּוּפּוֹת הִיוּ חוֹשְׁפִים עֲצָמָם לַעֲיֵן כָּל.

כְּדוּגַמַּת הַלְהִטוּטִנִּים, גַּם הִלְצִנִּים הֵם זְלָלִים, עֲרֹמוּמִים, פְּרוּצִים וּמוֹפְקָרִים.  
הֵם הָאֲשֵׁרִים הַמְּכַנִּסִּים מֵהוּמָה בְּחַיִּים וּמַעֲרַבְבִּים אֶת הַיּוֹצְרוֹת, אֶת הָאֲסוּר עִם  
הַמוֹתָר, כְּדֹרֶךְ שְׁנֵי יִסּוּדוֹת אֵלֶּה חִיּוּבִים לְהִיּוֹת מֵהוֹלִים זֶה בְּזֶה כְּדֵי שִׁיּוּכֵל  
הָעוֹלָם לְתַפְקֵד. הֵם אֵלֶּה שֶׁמִּתּוֹךְ זְלוּזָה בְּמִקְוֵבֵל, בְּמוֹסַס וּבְמִקְוֹדֶשׁ, מִקְשִׁרִים  
אֶת הָאֲנוּשׁוֹת עִם הָעֲרֻכּוּבִיָּה, שֶׁהִיא בְּלִתִּי מוֹבֵנֶת וְעַל כֵּן קְדוּשָׁה. כֹּאֵלֶּה הֵם  
הַרְמָס, לּוֹקִי, הִלְצִן שֶׁל יֵה"ב, בִּינְנָאֵרד הַשּׁוּעַל, גְּרַנְטוּאָה וּפִלִּיקָס קְרוֹל.  
כֹּאֵלֶּה הֵם הַכּוֹפְרִים הַהִינְדִים הַמְּפֹרִים אֶת הַחוּקִים הַמְּקוֹדְשִׁים בִּיּוֹתָר עַל  
הַהִינְדִים מִן הַשּׁוּרָה, וְהֵם הַשִּׁיבָה (Shiva) בְּתַחֲפוּשָׁתוֹ הַכֹּהֵה, כְּצִידֵי קְבָרִים,  
וְאוּלִי הֵם שׁוּעֵלֵי הַפִּיּוֹת הַיִּפְאֲנִים, וְאִילוֹ בִּסְיָן אֵלֶּה הֵם הַשְּׁחָקִים  
הַ"מְשׁוּגָעִים" וּבְאִירוּפָה הַרומִנְטִיקִנִּים הַמְּטוֹרְפִים, וְהַדְּרִאִסְטִים,  
הַסּוֹרִיאִלִּסְטִים, הַנִּיאִרִי-דְּרִאִסְטִים, מִשְׁתַּתְּפִּיהֶם הַקּוֹלְנִים בִּיּוֹתָר, הַמְּגוּשְׁמִים  
בִּיּוֹתָר וְהַפְּרוּעִים בִּיּוֹתָר שֶׁל מוֹפְעִים הַמוֹנִים אוֹ טָקְסֵי הַפּוֹלַחַן הַנוֹדְעִים  
בְּאֲכֻזֵּרוֹתָם.

עוֹשֵׂי הַלְהִטִּים, הִלְצִנִּים וְאֲמִנֵי הַבְּלִתִּי-צְפוֹי לְסוּגִיָּהם, הַשְּׁלִילִי אוֹ דְמוֹי  
הַשְּׁלִילִי, הַמִּפְתִּיעַ וְהַאֲכֻזִּרִי, הֵם אֵלֶּה הַמִּפְקִיעִים אֶת הָאֲמִנוֹת מֵהַעֲשׂוֹתָהּ  
לְתַרְגוּם תַּחְנִי, לְמִטְרֹת אֲנוּשִׁיּוֹת, לְכָל אֲשֶׁר בִּיקוֹם הוּא זֶר וְכֹאטִי. לֹא הַמְהוֹת  
הַמְּבֻקָּרָה בְּקִפִּידָה, שֶׁאוֹתָהּ דוּמָה כִּי הַמְּסוֹרֶת הָאֲמִנוֹתִית מִבְּקֶשֶׁת גִּלּוֹת אוֹ  
לְהַשְׁלִיט, כִּי אִם הַצָּגָתוֹ אוֹ הַסְמֵלָתוֹ שֶׁל הַזֶּר בְּאֲמַצְעוֹת הַזֶּר, הָאֲכֻזִּרִי בְּאֲמַצְעוֹת  
הָאֲכֻזִּרִי, הַבְּלִתִּי צְפוֹי בְּאֲמַצְעוֹת הַבְּלִתִּי צְפוֹי. הֵם יוֹצְרִים הוּוִיָּה דְמוּיִית טַבַּע,  
הִיּוֹלִית (גּוֹלְמִית), אֶפְשֶׁר שֶׁאֲמִיתִית יוֹתֵר, הֵם שֶׁמִּתְסַכְּלָת, וְכֵן מְטִילִים הֵם  
אוֹתָנוּ חֹזֶרָה אֶל הָאֲדִישׁוֹת הָאֶ-מוֹסֵרִית, שֶׁבְּכּוּחָהּ אֲנוּ מְשׁוֹקְעִים בִּיקוֹם הָאֶ-  
מוֹסֵרִי, הָאֲדִישׁ, הַכֹּל-יְכוֹל, אוֹתוֹ אוֹקִיאֲנוֹס שֶׁבְּמִיּוֹ נוֹכַח לְשַׁחַת בְּחוּקָהּ  
הַהוֹדְהוֹת עִם עֲצָם מֵהוֹתוֹ.

I have or cited the following books:  
E.E. Evans-Pritchard, *the Zande Trickster*, Oxford, Oxford University Press, 1967  
J. Highwater *Ritual of the Wind: North American Indian Ceremonies Music, and Dances*, New York, Viking, 1977  
P. Radin, *The Trickster: A Study in American Indian Mythology*, New York, Bell, 1956